

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ВЛАСНІСТЬ»: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ТА СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ THEORETICAL BASIS FOR FORMATION OF THE CONCEPT OF PROPERTY: HISTORICAL ASPECTS OF THE GUIDELINES AND SYSTEM ANALYSIS

У статті розглянуто історичні аспекти виникнення поняття «власність» як наукової категорії. Досліджено сутність, зміст та історичні форми прояву власності, специфіку відносин власності. Виявлено методологічні основи наукового дослідження права власності. Приділено увагу способам придбання права власності за римським правом. Розглянуто етапи розвитку теорії власності. Додовнено класифікацію історичних форм власності. Досліджено континентальну та англосаксонську традиції в розумінні права власності. Зазначено, що нині переважає англосаксонська традиція. Проаналізовано підходи до аналізу змісту відносин власності: юридичний (правовий) та економічний. Охарактеризовано особливості прав власності. Виділено об'єкти та суб'єкти власності. З'ясовано комплекс заходів, які спрямовані на всі структурні рівні відносин власності. Охарактеризовано рівні відносин власності. Розглянуто основні типи управління відносинами власності.

Ключові слова: власність, право власності, теорія власності, форми і відносини власності, об'єкти та суб'єкти власності, типи управління відносинами власності.

В статье рассмотрены исторические аспекты возникновения понятия собственности как научной категории. Исследованы

сущность, содержание и исторические формы проявления собственности, специфика отношений собственности. Выявлены методологические основы научного исследования права собственности. Уделено внимание способам приобретения права собственности в соответствии с римским правом. Рассмотрены этапы развития теории собственности. Дополнена классификация исторических форм собственности. Исследованы континентальная и англосаксонская традиции в понимании права собственности. Отмечено, что в настоящее время преобладает англосаксонская традиция. Проанализированы подходы к анализу содержания отношений собственности: юридический (правовой) и экономический. Охарактеризованы особенности прав собственности. Выделены объекты и субъекты собственности. Выявлен комплекс мероприятий, направленных на все структурные уровни отношений собственности. Охарактеризованы уровни отношений собственности. Рассмотрены основные типы управления отношениями собственности.

Ключевые слова: собственность, право собственности, теория собственности, формы и отношения собственности, объекты и субъекты собственности, типы управления отношениями собственности.

УДК 338.436:658.51

Басва О.І.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри управління
та економіки підприємства
Харківський національний
фармацевтичний університет

The article deals with the historical aspects of the concept of property as a scientific category. The author examines the nature, content and historical forms of ownership and specifics of ownership relations. Such historical forms of property as primitive communal, slaveholding, feudal and capitalist are characterized. Methodological bases of scientific research of the property right are revealed. Attention is paid to the methods of acquisition of property rights under Roman law. The stages of development of the theory of property are considered: the stage of prehistory of economic theory of property, the stage of formation, the stage of development and a new stage. Continental and Anglo-Saxon traditions in the understanding of property rights are investigated. It is found that at present the Anglo-Saxon tradition prevails, which is taken as a basis for the codification of law at the international level. The liberal definition of private property rights was considered and proposed by the English lawyer Honore. Legal and economic approaches to the analysis of the content of property relations are analyzed. According to the legal approach, property relations are the basis for the formation of industrial relations. The nature of legal norms is determined by state policy. The activities of the subjects of property and other participants in the production process are regulated by law in accordance with the interests of the state. Management of property relations allows you to actively influence the system of real relations that arise, are carried out and then turn into the results of the reproduction processes. According to the economic approach, the issues of attribution are considered as interrelated processes. The features of property rights are characterized. Objects and subjects of property are allocated. The interests of the whole society acts both as the owner of the property and as the subject are representing of the state. The rules of legal management of the property are establishing. The complex of measures aimed at all structural levels of property relations is clarified. The levels of property relations are characterized. The main types of property relations management, such as individual, collective and authoritarian management are considered.

Key words: property, property right, theory of property, forms and relations of property, objects and subjects of property, types of management of property relations.

Постановка проблеми. Питання власності надзвичайно багатогранні і з кожним новим етапом розвитку наукової думки виявляються все нові боки цієї проблеми. Власність є фундаментальним чинником суспільного життя людей, ключовою категорією в розумінні економічної, політичної та соціальної сфер життя суспільства. Особливої уваги нині заслуговує проблема змісту права власності. Право

власності закріплює економічні та правові відносини власності, матеріальну основу суспільства й є інтегральною характеристикою системи суспільних відносин. Відносини власності становлять основу соціально-економічних відносин між фізичними та юридичними особами та визначають характер цих відносин. Від того, як і ким вирішується та регулюється право власності, залежать стійкість, благопо-

луччя суспільства і людини. Саме цією обставиною пояснюється зростаючий інтерес багатьох наук до вивчення проблематики власності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання поняття власності, об'єктивного і суб'єктивного права власності носять дискусійний характер починаючи з часів Стародавнього Риму. Праву власності завжди приділялася значна увага в різні періоди в закордонних та вітчизняних дослідженнях, що зумовлено його значенням для економічного розвитку країн, а також становищем, яке він займає в сучасний період. Внесок у становлення розвитку та відносин власності здійснили Платон, Сен-Симон, Фур'є, Дж. Локк, Г. Гегель, Мореллі, Ж.-Ж. Руссо, П. Прудон, В. Борисова, Л. Баранова, Г. Черкасов та ін. Багато питань, пов'язаних із правом власності, різні і не мають єдиної точки зору. Усе це зумовлює актуальність вивчення інституту права власності й безперервний до нього інтерес дослідників.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження поняття та сутності власності, права власності та співвідношення цих категорій.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Категорія «власність» виникла ще тисячі років тому. Власність має еволюційний розвиток і розвивається за власними законами. Різні мислителі, філософи, фахівці, економічні школи мали своє ставлення до категорії «власність».

Давньогрецький мислитель Платон був прихильником суспільної власності і критикував приватну власність. У праці «Держава» [1], написаній в 360 р. до н. е., він вивчав проблему справедливості. Філософ аналізує і класифікує форми державного устрою від найкращої до найгіршої. Очолили список аристократія і монархія як найкращі форми правління. За ними йдуть тимократія, олігархія, демократія і найбільш несправедлива й недосконала форма – тиранія. На його думку, в ідеальній державі всі жителі спільно повинні володіти умовами виробництва.

У Стародавньому Римі розробляється право власності [2] – право, яке дає можливість використовувати власну річ та отримані з нею доходи. Власність спочатку належала тільки римському народу, а пізніше було дозволено окремим римським громадянам володіти власністю. В основі такої власності, яка мала назву «квіритська власність», було цивільне право. Рабовласники намагалися встановити своє право на землю і безконтрольну експлуатацію рабів.

У Стародавньому Римі набути право власності можна було за законом або за рішенням суду (поділ спадщини, спільного майна тощо). Коли Римська держава перетворилася на світову, на зміну квіритської власності, яка мала замкнутий характер, прийшли інші форми власності. Римляни розглядали декілька видів права власності: преторську (бонітарну власність), власність перегринів, провінційну та спільну власність (табл. 1). За кожним із цих видів власності спостерігається різне ставлення щодо питання суб'єктів власності та способів регулювання відносин власності. Перевага віддавалася приватній власності.

Французькі історики епохи Реставрації визначили відносини власності як майнові відносини та акцентували увагу на тому, як реалізувати різні форми власності. П.-Ж. Прудон висловлював думку про те, що якщо у суспільстві хтось володіє річчю, то інший уже не має цієї можливості [5]. На думку сенсімоністів, власність отримують за правом народження [6].

Англійський теоретик Дж. Локк у працях «Два трактати про правління», «Про власність», «Досвід про людський розум» доводив, що людина має три природних права від народження: право на життя, свободу та власність. Власність, на його думку, отримується шляхом вільно виявленої праці, а речі повинні належати тому, хто їх зробив [7].

Німецький філософ Г. Гегель пояснював, що власність є першим поняттям в історії права [8] й е втіленням волі в річ.

Таблиця 1

Види права власності у Римській державі

Назва	Характеристика
Преторська (бонітарна власність)	Розвивається на основі преторського захисту покупця за абсолютного невизнання з боку цивільного права. Претор, захищаючи права покупця, що придбав річ із порушенням норм квіритського права, застосовував фікцію. Це давало змогу претору визнавати покупця власником.
Власність перегринів	Право власності захищалося едиктами перегринського претора за допомогою позовів із фікцією, тобто робилося припущення, що перегрин став римським громадянином, тому на нього поширюються правові засоби захисту квіритської власності.
Провінційна власність	Це землі, завойовані Римом, які розглядалися як державна власність. Власники провінційних земель повинні були сплачувати особливі платежі на користь казни.
Спільна власність	Річ перебуває у спільній власності кількох осіб, з яких кожна особа має право власності на частину речі. Користуватися і розпоряджатися річчю, яка перебувала у спільній власності, можна було лише за загальною згодою усіх співвласників, причому кожний користувався однаковим голосом незалежно від його частки.

Джерело: складено автором за [3; 4]

На думку Мореллі, власність є причиною багатьох зол. Ж.-Ж. Руссо стверджував, що причиною суспільної нерівності є саме приватна власність [9].

Марксистська теорія визначає власність як відносини між людьми з приводу присвоєння (відчуження) засобів виробництва і створюваних з їх допомогою матеріальних благ у процесі їх виробництва, розподілу, обміну та споживання [10].

Неоінституціоналісти (А. Ллчіан, Р. Коуз, Д. Порт) уважали, що відносини власності – це система виключень до матеріальних і нематеріальних ресурсів, під системою прав власності розуміли норми, що регулюють доступ до рідкісних ресурсів.

Ліберальне визначення права приватної власності було запропоновано англійським юристом А. Оноре. Воно включає 11 елементів: 1) право володіння, тобто фізичний контроль над річчю; 2) право користування, тобто особистого використання речі; 3) право управління, тобто рішення, як і ким річ може бути використана; 4) право на дохід, тобто на блага, що виникають від попереднього особистого користування річчю або від дозволу іншим особам користуватися нею (іншими словами, право присвоєння); 5) право на капітальну цінність речі, передбачає право на відчуження, споживання, зміну або знищення речі; 6) право на безпеку, тобто імунітет від експропріації; 7) право на передання речі у спадок або за заповітом; 8) безстроковість; 9) обов'язок утримуватися від використання речі шкідливим для інших способом; 10) відповідальність у вигляді стягнення, тобто можливість відібрання речі на сплату боргу; 11) залишковий характер, тобто очікування «природного» повернення переданих кому-небудь правомочностей після закінчення терміну передачі або в разі втрати нею сили з будь-якої іншої причини [11].

Сьогодні власність вважається економічною, правовою, соціальною та філософською категорією. Існують різні підходи та точки зору відносно сутності та ролі власності в суспільному житті (табл. 2).

Табл. 2 показує, що єдиного визначення економічної сутності власності не існує. У різних джерелах наводиться різне визначення категорії «власність». Таким чином, на думку автора, власність є інтегральною характеристикою системи суспільних відносин. Відносини власності становлять основу соціально-економічних відносин між фізичними та юридичними особами та визначають характер цих відносин.

Теорія власності у своєму розвитку пройшла такі етапи: етап передісторії економічної теорії власності (період від зародження економічної думки в період античності до початку епохи Європейського Просвітництва); етап становлення (епоха Європейського Просвітництва з пануючою природно-правовою концепцією власності Д. Локка); етап розвитку (розпочатий П.-Ж. Прудомом і К. Марксом), новий етап (перехід від кількісного накопичення знань до етапу їх логічного синтезу).

Причинами виникнення відносин власності є необхідність задоволення індивідуальних та суспільних потреб.

Історичними формами власності вважаються:

- первіснообщинна власність – колективна власність у формі племінної, а згодом общинної власності. Права всіх членів общини на землю, результати виробництва та засоби праці були однакові;

- рабовласницька власність – рабовласник мав право власності на раба, результати праці та засоби виробництва;

- феодална власність – абсолютні права власності на землю та обмежені права на селянина-кріпака належали феодалу;

- капіталістична власність – підприємець мав права власності на результати праці та засоби виробництва, але не мав прав власності на найманого робітника.

На думку автора, до класифікації історичних форм власності слід додати сучасну форму власності, яка поєднує різні форми власності, що підходять для даного етапу розвитку людства. Сучасна

Таблиця 2

Визначення поняття «власність» у науковій літературі

Визначення власності	Джерело
Право власності – це врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження майном.	[12]
Власність – категорія суспільних наук, що відображає належність засобів і продуктів виробництва, матеріальних та духовних благ окремій людині, групі людей, суспільству, державі.	[13]
Власність – максимально можливе розпорядження предметами різного роду, встановлене правом.	[14]
Власність – складна і багатогранна категорія, яка виражає всю сукупність суспільних відносин: економічних, соціальних, правових, політичних, національних, морально-етичних, релігійних тощо.	[15]
Власність – це економічна категорія, яка відображає належність майна певній фізичній або юридичній особі, умови володіння ним, розпорядження і користування та відносини між економічними суб'єктами стосовно привласнення засобів виробництва і його результатів.	[16]

форма власності визначається необхідними тенденціями в розвитку відносин власності та допомагає забезпечити найбільш ефективне функціонування економіки.

З історичного погляду розглядають дві традиції в розумінні права власності – континентальну й англосаксонську.

Континентальна традиція вважала необхідною концентрацію всіх прав власності на об'єкт в руках одного власника, розглядаючи випадки розосередження правочинів серед кількох осіб як феодалні пережитки. Її класичним утіленням став Кодекс Наполеона, де приватна власність проголошувалася не тільки «священною і недоторканою», а й «необмеженою і неподільною». Континентальна традиція представляла право власності як щось єдине і неподільне.

Англосаксонська правова традиція відрізняється більшою гнучкістю і реалізмом. Вона утримала багато інститутів феодалного права, допускаючи, зокрема, можливість роздроблення власності на який-небудь об'єкт на правомочності кількох осіб. Англосаксонська традиція представляла право власності як сукупність часткових правочинів.

Нині переважає англосаксонська традиція, яка береться за основу під час кодифікації права на міжнародному рівні. Фахівці відзначають, що властиві їй гнучкість і пластичність більше відповідають складним економічним, соціальним та політичним реаліям сучасного суспільства. Право власності визначається в ній як набір допустимих економічних рішень [17].

Від того, ким та за допомогою яких інструментів вирішується та регулюється право власності, залежать стійкість та благополуччя суспільства і людини. Однією з важливих проблем сьогодні є питання керування власністю.

У відношеннях власності мають місце багаторівневість та багатосуб'єктність. Керування відносинами власності доцільно розглядати з двох боків: юридичного (правового) та економічного.

Згідно з правовим підходом, відносини власності виступають основою для формування виробничих відносин. Характер правових норм визначається державною політикою. Діяльність суб'єктів власності та інших учасників виробничого процесу законодавчо регулюється згідно з інтересами держави. Керування відносинами власності дає змогу активно впливати на систему реальних відносин, які виникають, здійснюються, а потім перетворюються на результати процесів відтворення.

Згідно з економічним підходом, питання присвоєння розглядаються як взаємопов'язані процеси: присвоєння вироблених товарів та послуг у виробництві та відношення між суб'єктами суспільного відтворення, охоплюючи виробництво,

розподіл, обмін та споживання матеріальних благ та послуг.

Відносини власності знаходяться в основі відносин управління та визначають, хто, чим і якою мірою керує об'єктами власності.

Керування відносинами власності повинно враховувати комплекс заходів, які спрямовані на всі структурні рівні відносин власності. До рівнів відносин власності належать: суб'єкти, об'єкти, розподіл прав власності, юридичні форми та форми присвоєння результатів економічної діяльності.

Коли елементи відносин власності розділені між різними особами, то розрізняють власника, розпорядника та користувача.

За власником документально закріплено належність об'єкта власності суб'єкту власності або факт реального володіння об'єктом.

Розпорядник має юридично забезпечене право розпорядження об'єктом власності. Власник, отримавши таке право, розпоряджається об'єктом власності на власний розсуд.

Користувач застосовує об'єкт власності відповідно до його призначення та керує об'єктом власності відповідно до умов, заданих йому власником або розпорядником.

Володіння і користування власністю можуть з'єднуватися в руках одного суб'єкта (якщо він володіє об'єктом власності) або бути розділені між різними суб'єктами (коли власник передав право користуватися об'єктом власності іншому суб'єкту).

Відносини власності проявляються у житті через різні форми доходів, які є кінцевими результатами економічної реалізації прав власності. Доходи є формою керування відносинами присвоєння та відношень власності. Зростання доходів показує, як здійснюється присвоєння результатів і факторів виробництва.

Розглянемо основні типи управління відносинами власності.

Індивідуальне управління – суб'єкт самостійно керує своєю діяльністю, приймає рішення та несе відповідальність за отриманні результати без утручання інших суб'єктів. Зумовлюється відносинами індивідуальної власності.

Колективне управління – суб'єкти взаємодіють один з одним у процесі керування, приймають рішення та несуть відповідальність разом. Зумовлюється відносинами колективної власності.

Авторитарне управління – керівник самостійно приймає рішення, віддає накази суб'єктам, які не взаємодіють один з одним у процесі керування своїми діями.

На практиці використовується змішане керування відносинами власності, включаючи різні типи в різних пропорціях. У чистому вигляді індивідуальне, колективне та авторитарне управління не застосовується.

Деякі об'єкти власності можуть знаходитися тільки у державній власності (водні ресурси, надра, об'єкти ядерної енергетики та культурно-історичної спадщини, ресурси континентального шельфу, майно державної скарбниці та ін.). Керування державною власністю передбачає взаємодію суб'єктів керування, гнучкість і вміння адаптуватися до зовнішнього середовища, соціалізацію керування з його орієнтацією на потенціал усіх суб'єктів, уміння відповідати за отримані результати. Держава, представляючи інтереси всього суспільства, виступає й як власник майна, й як суб'єкт, який устанавлює правила правового керування власністю. Для керування державною власністю можуть бути застосовані специфічні інструменти: роздержавлення, приватизація, реприватизація, націоналізація, податкові платежі, реквізиція та ін.

Із розвитком продуктивних сил форми реалізації власності змінюються й удосконалюються. Зміну форм власності доцільно проводити на макро- та мікрорівні:

– на мікрорівні – впроваджувати виробництво конкурентоспроможних видів продукції, сформулювати власні збутові мережі, формувати стратегії фірми на споживачів;

– на макрорівні – змінити наявні в державі ресурси з дотацій та субсидій на високоефективні інвестиції.

Під час дослідження відносин власності слід урахувувати різноманіття її особливостей.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, категорія «власність» утворює економічний базис суспільства, характеризує політичне та економічне становище різних груп населення, формує соціально-економічну структуру суспільства. Різні типи відносин власності мають свої особливості та визначають основні елементи відповідної соціально-економічної системи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Платон. Держава / пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ : Основи, 2000. 355 с.
2. Закони 12 таблиць : юридична енциклопедія : у 6 т. / ред. кол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1998. Т. 2. 744 с.
3. Калюжний Р.А. Римське приватне право : курс лекцій. Київ : Істина, 2005. 144 с.
4. Основи Римського приватного права : підручник / за заг. ред. В.І. Борисової та Л.М. Баранової. Харків : Право, 2008. 226 с.
5. Прудон П.-Ж. Что такое собственность? Москва : Республика, 1998. 367 с.
6. Великие утописты : Сен-Симон, Фурье и их школы / сост. В. Семенов. Москва : Госиздат, 1926. 366 с.
7. Локк Дж. Сочинения : в 3 т. Т. 1. / под ред. И.С. Нарского. Москва : Мысль, 1985. 623 с.
8. Гегель Г.В. Философия права. Москва : Мысль, 1990. 524 с.

9. Володин А.И. Утопический социализм : хрестоматия. Москва : Политиздат, 1982. 512 с.

10. История экономических учений : учебное пособие / под. ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой. Москва : ИНФРА-М, 2009. 784 с.

11. Honore A.M. Ownership. In Oxford essays in jurisprudence / ed. by A.W. Guest. Oxford: Oxford University Press, 1961. P. 112–128.

12. Про власність : Закон України від 19 червня 2003 р. № 980-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/697-12> (дата звернення: 19.07.2019).

13. Головка В.В. Власність : енциклопедія історії України: Т. 1: А–В. URL : <http://www.history.org.ua/?termin=Vlasnist> (дата звернення: 19.07.2019).

14. Лісовий В.С. Власність : енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І.М. Дзюба та ін. ; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. Київ, 2003. С. 2016.

15. Економічна теорія: Політекономія : підручник / за ред. В.Д. Базилевича. Київ : Знання, 2014. 710 с.

16. Ажнюк М.О., Передерій О.С. Основи економічної теорії : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 368 с.

17. Лазар Я. Собственность в буржуазной правовой теории. Москва : Юридическая литература, 1985. 182 с.

REFERENCES:

1. Platon. (2000) Derzhava [State]. Kyiv: Osnovy. (in Ukraine)
2. Shemshuchenko Ju.S. (1998) Zakony 12 tablycy [The laws of the 12 tables]: jurydychna encyklopedija: v 6 t., vol. 2. Kyiv: Ukrainsjka encyklopedija im. M. P. Bazhana. (in Ukraine)
3. Kaljuzhnyj R.A. (2005) Rymське pryvatne pravo [Roman private law]. Kyiv: Istyna. (in Ukraine)
4. Borysova V.I. (2008) Osnovy Rymсьkoghho pryvatnogho prava [Fundamentals of Roman private law]. Kharkiv: Pravo. (in Ukraine)
5. Prudon P.Zh. (1998) Chto takoe sobstvennost' [What is property?]. Moscow: Respublika. (in Russian)
6. Semenov V. (1926) Velikie utopisty: Sen-Simon, Fur'e i ikh shkoly [The great utopians: Saint-Simon, Fourier and their schools]. Moscow: Gosizdat. (in Russian)
7. Lokk Dzh. (1985) Sochineniya [Compositions]: v 3 t. vol. 1. Moscow: Mysl'. (in Russian)
8. Gegel' G.V. (1990) Filosofiya prava [Philosophy of law]. Moscow: Mysl'. (in Russian)
9. Volodin A.I. (1982) Utopicheskiy sotsializm [Utopian socialism]. Moscow: Politizdat. (in Russian)
10. Avtonomov V. (2009) Istoriya ekonomicheskikh ucheniy [History of economic thought]. Moscow: INFRA-M. (in Russian)
11. Honore A.M. (1961) Ownership in A. G. Guest, ed., Oxford essays in jurisprudence. Oxford: Oxford University Press.
12. Pro vlasnistj : Zakon Ukrajiny [About property: Law of Ukraine] (2003). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/697-12> (accessed: 19 July 2019).
13. Gholovko V.V. Vlasnistj [Property: encyclopedia of history of Ukraine]: vol. 1. Available at: <http://www.history.org.ua/?termin=Vlasnist> (accessed: 19 July 2019).

14. Lisovyj V.S. (2003) Vlasnistj: encyklopedija suchasnoji Ukrainy [Property: encyclopedia of modern Ukraine]: v 30 t. Kyiv: NAN Ukrainy. (in Ukraine)

15. Bazylevycha V.D. (2014) Ekonomichna teorija: Politekonomija [Economic theory: political Economy]. Kyiv: Znannja. (in Ukraine)

16. Azhnjuk M.O., Perederij O.S. (2008) Osnovy ekonomichnoji teoriji [Fundamentals of economic theory]. Kyiv: Znannja. (in Ukraine)

17. Lazar Ya. (1985) Sobstvennost' v burzhuaznoj pravovoy teorii. Moskva: Yuridicheskaya literatura. (in Russian)

Baeva Olga

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Management and Economics of Enterprise
Kharkov National University of Pharmacy

THEORETICAL BASIS FOR FORMATION OF THE CONCEPT OF PROPERTY: HISTORICAL ASPECTS OF THE GUIDELINES AND SYSTEM ANALYSIS

The purpose of the article. The right of ownership establishes economic and legal relations of property, the material basis of society and is an integral characteristic of the system of social relations. Property relations form the basis of social and economic relations between individuals and legal entities and determine the nature of these relations. On how and by whom the right of ownership is decided and regulated depends on the stability, well-being of society and the individual. This fact explains the growing interest of many Sciences in the study of property issues.

Methodology. The article uses General scientific and special research methods, including: methods of analysis and synthesis, the method of scientific abstractions, the method of comparison.

Results. The article deals with the historical aspects of the concept of property as a scientific category. The author examines the nature, content and historical forms of ownership and specifics of ownership relations. Methodological bases of scientific research of the property right are revealed. Attention is paid to the methods of acquisition of property rights under Roman law. The stages of development of the theory of property are considered: the stage of prehistory of economic theory of property, the stage of formation, the stage of development and a new stage. Continental and Anglo-Saxon traditions in the understanding of property rights are investigated. The liberal definition of private property rights was considered and proposed by the English lawyer Honore. Legal and economic approaches to the analysis of the content of property relations are analyzed. The features of property rights are characterized. Objects and subjects of property are allocated. The interests of the whole society acts both as the owner of the property and as the subject are representing of the state. The rules of legal management of the property are establishing. The complex of measures aimed at all structural levels of property relations is clarified and the levels of property relations are characterized. The main types of property relations management, such as individual, collective and authoritarian management are considered.

Practical implications. In our work, we considered the theoretical foundations of the concept of property. We studied the historical aspects of the main provisions and made a systematic analysis. The question of property is extremely multifaceted and with each new stage of development of scientific thought there are new aspects of this problem. The allocation of the historical types of property relations allows not only tracing the evolution of these relations and gives the possibility to reveal the peculiarities of realization of the right of ownership at different stages of development of human society. Property relations constitute the economic basis of society.

Value/originality. The article deals with the historical aspects of the concept of property as a scientific category. In our work we have considered the essence, content and historical forms of ownership, as well as the specifics of property relations. The existing classification of historical forms of ownership is supplemented by the author of the following – a modern form. The modern form of ownership combines various forms of ownership, suitable for this stage of development of society.